

Gzella, Grażyna

"Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820-1985)",
Anna Maria Stogowska, Płock 1994 :
[recenzja]

Notatki Płockie 40/1-162, 48-49

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wielu wypadkach zbiegają się z meldunkami terenowymi o likwidacji żołnierzy PZP" (s. 262-263).

Znając metody działania komunistów trudno jest wątpić w wiarygodność meldunku gen."Bora" i przypisywać akcje przeciw AK tylko prowokatorom niemieckim, tym bardziej, że wśród publikowanych dokumentów podobnych informacji jest znacznie więcej.

Poza tym meldunki do Warszawy wysyłane przez Inspektorat Płocko-Sierpecki lub Obwód Płocki powinny być I. i J. Nowakom znane.

5) Szkoda, że autorzy - sami będąc amatorami - nie skonsultowali się z zawodowym historykiem, lub choćby porównali podobne opracowania, co pozwoliłoby na uniknięcie większości wymienionych błędów i uczyniło pracę bardziej przejrzystą i łatwiejszą w odbiorze. Dlatego jej lektura pozostawia pewien niedosyt. Przydałoby się zakończenie bilansujące i oceniające wysiłek i wkład Inspektoratu w walkę z Niemcami. Odesłanie do dostępnej w Płocku monografii J. Gozdawy-

Gołębiowskiego "Obszar Warszawski Armii Krajowej" wydaje się niewystarczające.

Pomocny byłby - obok indeksu nazwisk - indeks miejscowości oraz wykaz osób, których relacje i wspomnienia zostały wykorzystane.

Biorąc pod uwagę powyższe uwagi, największy walor publikacji polega głównie na tym, że jest pierwszą pracą na ten temat i - nawet w tak niedoskonałej formie - podaje wiele faktów dotychczas nie znanych szerszemu gronu czytelników. W oparciu o nią powinna dopiero powstać naukowe historyczne opracowanie Obwodu Płockiego lub Inspektoratu Płocko-Sierpeckiego.

Tak więc czekając na pełną monografię ZWZ-AK na naszym terenie, musimy zadowolić się tym, co jest. Ważne, że jest...

Grzegorz Gołębiowski

* * *

Anna Maria Stogowska, *Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego (1820-1985)*. Wyd. Towarzystwo Opieki nad Zabytkami. Oddział w Płocku. Płock 1994, ss. 217.

Biblioteka Towarzystwa Naukowego Płockiego doczekała się monografii, która znacznie poszerza naszą wiedzę o historii i funkcjonowaniu tej placówki w latach 1820-1985.

Temat jest interesujący, gdyż TNP należało do pierwszych towarzystw naukowych powstałych na ziemiach polskich. Poprzedziły je Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk (1800-1832), Towarzystwo Naukowe Krakowskie (1815-1832), Towarzystwo Przyjaciół Nauk Lubelskie (1818-1830). Powstałe wcześniej placówki już nie istnieją, stąd TNP jest najstarszym spośród działających obecnie w Polsce towarzystw naukowych. Również biblioteka tej instytucji jest godna zauważenia, nie tylko ze względu na swą tradycję historyczną, ale również z tego powodu, że jak pisze autorka przedstawionej pracy (s.11), "Biblioteka im. Zielińskich TNP jest jedną z dwóch, obok Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, działających na terenie Polski bibliotek podległych towarzystwom naukowym".

Dotychczasowa literatura przedmiotu była skromna, co z pewnością jest kolejnym powodem, dla którego należało podjąć ten temat, zwłaszcza że opracowania dotyczyły przede wszystkim działalności TNP i tylko marginalnie przedstawiały historię i pracę biblioteki. Autorka szeroko wykorzystwała zasoby archiwalne TNP, a warte podkreślenia jest również to, że osobiście je uporządkowała. Przygotowała w ten sposób materiały źródłowe dla kolejnych badaczy, którzy w przyszłości

zajmować się będą działalnością TNP i jego biblioteki w różnych okresach ich funkcjonowania.

Prezentowana monografia A. Stogowskiej jest publikacją ważną i cenną nie tylko w skali regionu. Ze względu na swą konstrukcję i szerokie ujęcie tematu wnosi wkład do historii bibliotek i bibliotekarstwa polskiego.

Całość pracy stanowią cztery rozdziały prezentujące w układzie chronologicznym dzieje biblioteki, które od 1907 r. poszerzone zostały o funkcje spełniane przez tę placówkę.

Rozdział I pracy przedstawia warunki powstania TNP w 1820 r., tworzenie jego księgozbioru i, co jest szczególnie ważne, losy biblioteki po powstaniu listopadowym. Działalność TNP zamarła po 1830 r. Przyczyniła się do tego śmierć K. Morykoniego i represje popowstaniowe. Autorce udało się jednak ustalić, że księgozbiór "Biblioteki Publicznej i Szkolnej Województwa Płockiego" służył jeszcze swym użytkownikom do 1898 r., kiedy to został podzielony i w przeważającej części znalazł się w Bibliotece Cesarskiej w Petersburgu.

Odtworzenie przez A. Stogowską losów księgozbioru niemal do końca XIX w. obala dotychczasowe opinie, że "zbiory uległy zagładzie w wyniku represji po powstaniu listopadowym", o czym pisali m. in. Cz. Gutry i W. Rolbiecki.

Rozdział II poświęcony został Bibliotece Skępskiej Gustawa Zielińskiego, z którą związane było wskrze-

szanie TNP w 1907 r. Poznajemy twórcę tej biblioteki, jej zasób, bibliotekarzy opracowujących powierzony im księgozbiór oraz warunki jego przekazywania "dla dobra publicznego".

Kolejne dwa rozdziały pracy ukazują Bibliotekę im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego w latach 1907-1939 i 1939-1985. Obok historii księżnicy autorka przedstawiła ludzi, którzy ją tworzyli, ukazała miejsce biblioteki TNP w regionie i kraju, omówiła również funkcje biblioteczne spełniane przez tę instytucję. Gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i udostępnianie w okresie powojennym szczegółowo ilustrują liczne tabele zamieszczone w rozdziale IV, w których znaleźć można m. in. liczbę opracowywanych, udostępnianych i upowszechnianych zbiorów, wielkość nabytków, darów, zakupów, wartość zbiorów i ich wzrost.

Uzupełniają monografię A. Stogowskiej trzy aneksy, z których pierwszy to wykaz darczyńców z lat 1968-1985; drugi to scenariusz wystawy "Pisane i drukowane skarby Płocka i Mazowsza"; trzeci zawiera wystaw organizowanych przez Bibliotekę im. Zielińskich TNP w latach 1946-1985. Bogata bibliografia wskazuje na wszechstronne poszukiwania archiwalne i bibliograficzne.

Uwagi krytyczne należy skierować przede wszystkim w stronę firmy "Kronos" z Płocka, która zajmowała się składem książki. Charakteryzują ją: zbyt mały stopień pisma, a co za tym idzie wąskie interlinie, nierówne i niekonsekwentnie wprowadzane spacje oraz niedokładna korekta. Oczywiście wszystko to nastąpiło nie z winy autorki, chociaż to Ona powinna zadbać o poprawną pisownię niektórych nazwisk zamieszczonych w publikacji. Nawet jeżeli zauważone przez mnie

błędy powstały z winy (notabene nazwiska korektora nie ujawniono), to obciążają one autorkę. Kilka przykładów: s. 58 jest Łukasiewicz winno być Łukaszewicz, s. 80 jest Palwikowski powinno być Pawlikowski, s. 114 jest Olgebrand, winno być Orgelbrand, s. 118 jest Daszyńska-Galińska, winno być Daszyńska-Golińska, jest Krohelska, winno być Krahelska itd.

Omawiając "Wykaz znakomitych i cennych książek znajdujących się w Skępem" Józefa Bruzdowicza autorka zaznaczyła (s. 82): "autor wykazu pomylił się przy sumowaniu stanu zbiorów o 730" i tu trzeba zauważyć, że historia lubi się powtarzać. Na s. 151 A. Stogowska przedstawiając w tabeli stan poszczególnych katalogów biblioteki, w podsumowaniu, podobnie jak Bruzdowicz, popełniła pomyłkę w obliczeniach.

Na zakończenie jeszcze jedna drobna uwaga. Na s. 30 autorka stwierdzając, że "Myśli" K. Morykoniego były "wzorowane na statucie Warszawskiego Towarzystwa Naukowego" - oczywiście miała na myśli wspomniane już przez mnie TWPN, gdyż ono istniało w tym czasie, a TNW powstało dopiero w 1907 r.

Posumowując należy stwierdzić, że publikacja A. Stogowskiej jest obecnie najpełniejszą i najlepszą pracą dotyczącą dziejów Biblioteki im. Zielińskich TNP. Uzupełniają dotychczasowe opracowania, wiele zagadnień stawia w nowym świetle, przekazuje nieznaną wiadomości w oparciu o nowe źródła. Z całą pewnością będzie to opracowanie wykorzystywane przez historyków książki, bibliotekoznawców, historyków regionu i sympatyków biblioteki płockiej.

Grażyna Gzella

* * *

Von der Weichsel an den Rhein (Gostynin-Langenfeld). Zusammengestellt von Peter Nasarski. Herausgeber: Patenschaftsausschuß Langenfeld-Gostynin 1966, ss. 80.

Langenfeld to 50-tysięczne miasto niemieckie w Zagłębiu Ruhry. Żyje tam spora grupa Niemców, którzy przed II wojną światową mieszkali w Gostyninie lub pochodzą z rodzin wywodzących się z Gostynina, a przybyłych doń jako osadnicy.

W 1993 r., ci właśnie Niemcy, z inicjatywy Waldemara Funka, przewodniczącego Komitetu Patronackiego, pochodzącego ze wsi Kozice k. Gostynina, wystąpili z propozycją nawiązania partnerskiej współpracy obu miast, z którymi związane są ich losy. W tym celu przybyli z prywatną wizytą do Gostynina. Interesował ich także los cmentarza ewangelickiego, na którym spoczywają ich bliscy lub znajomi oraz możliwość jego uporządkowania. W lutym 1994 r. radni gostynińscy gościli w Langenfeld.

Kolejne spotkanie miało miejsce w kwietniu 1994 r.

w Gostyninie. W siedmioosobowej delegacji uczestniczył burmistrz z Langenfeld - Friedheim Görgens wraz z przewodniczącymi frakcji wchodzących z skład lokalnego parlamentu. Punktem kulminacyjnym było podpisanie przez obu burmistrzów (Gostynina i Langenfeld) deklaracji o przyjaźni i współpracy w obu językach. Czytamy w niej m. in.: "Kontakty między ludźmi mieszkającymi w obu miastach winny być ułatwione, aby przyczynić się do wzmocnienia zaufania i pokoju w Europie. Młodej generacji przypada w tym szczególna rola". Friedheim Görgens jest drugą znaczącą osobą w Langenfeld, która po 300 latach odwiedziła Gostynin (pierwsza wizyta miała miejsce w 1686 r.). Podczas

ostatniego spotkania niemiecki burmistrz powiedział: "Ponieważ mieszkamy w jednej wspólnej Europie jako równoprawni mieszkańcy, mam nadzieję, że roz-